

KIRJALLISUUS

TUTKIMUS SUURTEN JÄRVIEN AMERIKANSUOMALAISISTA

John I. Kolehmainen: From Lake Erie's Shores to the Mahoning and Monongahela Valleys, A History of the Finns in Ohio, Western Pennsylvania and West Virginia. New York Mills, Minn. 1977, sivuja 355, 56 valokuvaa.

Arvostettu amerikansuomalainen toisen polven historioitsija professori John I. Kolehmainen on tutkimustöidensä pitkään sarjaan liittänyt uusimpana saavutuksenaan teoksen Yhdysvaltain kolmen osavaltion, Ohion, läntisen Pennsylvanian ja Länsi-Virginian alueelle muuttaneista suomalaissiirtolaisista. Teoksen runkona on ollut hänen aikanaan (v:ltä 1937) uraauurtava väitöskirjansa, joka käsittelee Ohion suomalaisasutusta ja joka silloin ilmestyessään oli jäänyt painattamatta.

Prof. Kolehmainen ei ole tyytynyt pelkästään luetteloimaan mainittujen kolmen osavaltion suomalaisen siirtolaisuushistorian tosiasioita, vaan hän on liittänyt ne Yhdysvaltain sisäisen historian tärkeimmän ilmiön, lännen asutusvaltauksen yhteyteen ja yhdeksi sen osatapahtumaksi. Silloin kun Ohion, läntisen Pennsylvanian ja Länsi-Virginian suomalaissiirtolaisuus tuli todella näihin kuvioihin mukaan, eli 1860-luvulta lähtien, oli valtauksen eturintama mantereella edennyt ohi tämän alueen kauas länteen, osin aina Tyynellemerelle saakka. Elettiin Yhdysvaltain sisällissodan jälkeistä aikaa, jolloin nämä kolme osavaltiota muodostivat eräänlaisen väliaseaman, missä yhteyksiä länteen oltiin parhaillaan rakentamassa. Tapahtumisen painopiste Suurten Järvien alueella oli erityisesti Eriejärven etelärannikolla.

Tätä problematiikkaa kuvaa teoksen hieman monimutkainen otsikko: Eriejärven rannoilla Mahoningin ja Monongahelan laaksoihin Alleghanyvuoristossa. Sen sisältämä määrittely ei ole pelkästään kirjallinen ilmaus, vaan se kuvaa suoma-

laisten todellista muuttoliikettä rantavyöhykkeeltä sisämaahan, kuten prof. Kolehmainen toteaa (s. 72). Yksityiskohtaisesti hän seuraa suomalaisasutuksen etenemistä, leviämistä ja juurtumista alueelle alkaen siitä, kun ilmajokelainen Aksel Sjöberg perheineen saapui vuonna 1868 Titusvilleen Pennsylvaniassa ja kutsui kirjeitse sinne pari ystäväänsä Isostakyröstä New York Central Railroad -rautatieyhtiön palvelukseen. Näiden houkutusten vetäminä saapui kymmeniä suomalaisia käsittäviä joukkoja eli jengejä Eriejärven rannoille, mistä osa jatkoi aina Astoriaan Oregonissa, pääosa Minnesotaan ja Michiganiin. Alkuaikoina tulokkaat olivat työolosuhteista johtuen varsin liikkuvia, mutta vähitellen asutus alkoi vakiintua. Keskuksena oli Ashtabula Harbor Eriejärven rannalla. Ratatyömaiden ohella laivatelakat, satamat, kaivokset, louhokset ja metsätyömaat antoivat suomalaissiirtolaisille toimeentulon.

Suomalaisasutuksen tiheessä ja vakiintuessa kasvoivat sikäläisten amerikansuomalaisten yhteistoimintamuodot ja seuralliset harrastukset. Osaksi tilastotietoihin, osaksi ajan sanomalehtimateriaaliin ja osaksi omiin kokemuksiin ja havaintoihin perustuen prof. Kolehmainen, joka itse on syntynyt Ohiossa suomalaissiirtolaisten lapsena, antaa eloisan ja persoonallisella tyyllillä kirjoitetun kuvauksen heidän perhe-elämästään, seuratoiminnastaan ja laajemmista aatteellisista, kulttuuri-, talous- ja sosiaalisista sekä poliittisista järjestöistään.

Onpa prof. Kolehmainen tavannut Pennsylvanian länsiosasta, Lawrence kauntista, varhaisimman Delaware-siirtolaisuuden jälkiä 1600-luvulta (s. 66). Kauntissa eli vielä 1900 - luvun alkupuoliskolla puolisenkymmentä jo täysin nimiltäänkin amerikkalaistunutta henkilöä, jotka olivat säilyttäneet perimätietona muiston suomalaisista alkujuuristaan ja tiettyjä ammatillisia

erikoispiirteitä, jotka tätä samaa seikkaa tukevat.

Lukuisat prof. Kolehmaisen kuvaamat piirteet alueen amerikansuomalaisten elämästä osoittavat sitä omaleimaisuutta, minkä he ovat synnyinmaansa perintönä säilyttäneet ja sitä vaalivat uudella mantereella ja vieraisa oloissa eläessään. Yhtenä valovoimaisimpana esimerkkinä on mainittava kirjailija Kalle Potti, jonka teos Iloinen Harbori kuvaa amerikansuomalaisten raisua elämää Ashtabula Harborissa vuoden 1920 tienoilla.

Tietoisuus suomalaisesta syntyperästä ja sen merkityksestä amerikansuomalaisille ei rajoitu yksinomaan nostalgiseen muistoon alkujuurista, vaan se on elävää todellisuutta. Siten rengas umpeutuu siihen monipuoliseen yhteistoimintaan ja niihin moninaisiin yhteyksiin, joita muiden ohella keskilännen amerikansuomalaisilla on synnyin-

maahansa. Tästä on prof. Kolehmaisen itse elävä dokumentti paitsi laajan ja ansiokkaan suomalaisista kulttuuria ja amerikansuomalaisia käsittelevän kirjallisen tuotantonsa muodossa myös omien henkilökohtaisten suhteittensa puolesta. Siitä huolimatta että hänen tekstiänsä leimaa tiedemiehen viileys ja objektiivisuus hän on piirteillä ja kohteeseensa eläytyen antanut inhimillisen kuvauksen amerikansuomalaisista, heidän omaleimaisuudestaan ja amerikkalaistumisestaan. Se kelpaa esimerkiksi erityisesti niille nuorille suomalaisille tutkijoille, jotka etsivät lopullista viisasten kiveä tähän monisäikeiseen problematiikkaan.

Vilho Niitemaa

Nordic Population Mobility: Comparative Studies of Selected Parishes in the Nordic Countries 1850-1900. Eds. Bo Kronberg, Thomas Nilson, Andres A. Svaltestuen. Oslo 1978 p. 170.

Yllämainitun v. 1970 alkaneen pohjoismaisen siirtolaistutkimusprojektin tulokset on julkaistu "American Studies in Scandinavia" -sarjassa. Teoksen alussa dosentti Sune Åkerman Uppsalan yliopistosta selostaa projektin historian. Tämän jälkeen professori Ingrid Semmingsen Oslon yliopistosta kirjoittaa pohjoismaisen siirtolaisuuden alkuperästä korostaen väkiluvun kasvua 1800-luvun Länsi-Euroopassa, kulkuvälineiden kehitystä jne. Johdannon jälkeen norjalainen historioitsija Anders A. Svaltestuen esittelee viisi pohjoismaista paikallistutkimusta: Toholampi Suomesta, Alfta Ruotsista, Ullensaker Norjasta, Torslev Tanskasta ja Vopnafjordur Islannista. Paikkakuntien valinnassa oli suurin vaikeus keskinäinen vertailukelpoisuus: tavoitteena maatalousvaltainen, 3000-5000 asukkaan korkean siirtolaisuuden paikkakunta kussakin maassa. Ajallisesti tutkimus rajoittuu vuosiin 1865-1900. Vertailutavoitteista jouduttiin tinkimään jossain määrin. Vaikeutena oli myös lähdemateriaalin erilaisuus; parhaat lahteet Ruotsissa ja Suomessa, heikoimmat Norjassa ja Tanskassa. Kuitenkin tutkimukset antoivat

mahdollisuuden vertailla keskeisiä siirtolaisuuden tekijöitä. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli saada mikrotasolla valaisua myös siirtolaisuuden ja maassamuuton suhteisiin. Olivatko ne toistensa vaihtoehtoja, muuttiko muita siirtolaisiksi lähteneiden tilalle jne. Tämän jälkeen analysoitiin siirtolaisten ja maassamuuttajien sukupuoli- ja ikärakennetta, ammattijakautumia ym. Tulokset voidaan kiteyttää seuraaviin havaintoihin: Naiset olivat liikkuvampia kuin miehet lyhyen matkan, samoin kuin kaupunkeihin suuntautuneissa muuttoissa. Miehet taas hallitsivat pitkän matkan muuttoissa ja erityisesti siirtolaisuudessa. Tässä suhteessa suomalaiset ja tanskalaiset olivat johdossa. Iältään muuttajat olivat tavallisimmin 15-30 vuoden väliltä. Naimattomat muuttivat enemmän kuin naimisissa olevat. Sosioekonomisen tason vertailu osoittautui vaikeaksi, mutta yleisesti ottaen vähävaraiset ja "omistamattomat" väestöryhmät olivat keskeisinä muuttoliikkeissä.

Tämän jälkeen on erillisessä artikkelissa keskitytty pohjoismaisen muuttoliikkeen eri puoliin. Suomen

osalta dosentti Reino Kero kirjoittaa Pohjois-Amerikkaan suuntautuneen siirtolaisuuden perinteestä Suomessa. Tämä ns. ketjusiirtolaisuus on kansainvälisesti tunnettu ilmiö varsinkin siirtolaisuuden alkuvaiheissa. Perheen ja sukulaisuuden keskeisestä asemasta ruotsalaisessa muuttoliikkeessä kirjoittaa Uppsalan yliopiston tutkimusryhmä dosentti Sune Åkermanin johdolla. Yksilötasolle ulottuvaa kvantitatiivista metodologiaa on käytetty

tässä tutkimuksessa, jota voitaneen pitää julkaisun arvokkaimpana antina.

Yleisesti katsoen Nordic Population Mobility on rohkaiseva yritys pohjoismaisesta yhteistyöstä ja samalla todistus muuttoliikeilmion kansainvälisestä luonteesta.

Olavi Koivukangas

Muuttoliike ja vaikutusalueet

Eric De Geer: Migration och influensfält. Studier av emigration och intern migration i Finland och Sverige 1816-1972. Studia Historica Upsaliensia 97. Uppsala 1977. 142 s.

Lukuisissa tutkimuksissa on selvitelty joko maastamuuton tai maassamuuton syitä. Sitä vastoin ei ole mainittavasti tutkittu, miksi joitakin alueita muuttoliike suuntautuu pääasiassa ulkomaille ja toisilta vastaavaltasiltä lähtöalueilta etupäässä muualle kotimaahan. Tähän yhteiskuntapoliittisesti keskeiseen ongelmaan Eric De Geer on pyrkinyt etsimään vastausta yllä mainitussa julkaisussaan, joka on luonteeltaan viiden muun tutkimuksen tiivistelmä.

Arvosteltava teos ja sen pohjana olevat tutkimukset muodostavat opinnäytteen tohtorin tutkintoa varten. Nämä eri tutkimukset kattavat yhdessä huomattavan pitkän ajanjakson - yli 150 vuotta - ja niissä tarkastellaan muuttoliikekäyttäytymistä useilla eri tasoilla, jotka ulottuvat koko Euroopan ja Pohjolan tasoilta läänitasolle ja Vaasan läänin osalta paikallistasolle saakka. Sen paremmin ajallinen kuin alueellinen kattavuus ei kuitenkaan ole yhtäjaksoista. Esitystapa on siten jossain määrin hajanainen, mitä vaikutelmaa tällaisessa usean tutkimuksen tiivistelmässä on varmasti vaikea välttääkään. Tekijä esittelee tuloksiaan suuressa määrin ja ansiokkaasti karttojen ja kuvioiden avulla. Kuvioista mainittakoon erityisesti Ahvenanmaan muuttoliikekehitystä havainnollistavat kartakkeet, joissa hän käyttää kehitelemäänsä vektorimenetelmää. Kiintoisia ovat myös siirtolaisuuden leviämistä Euroopassa osoittavat kartat samoin kuin Pohjoismaiden erilaisia vaikutusalueita kuvaava kartta.

Erityisesti Vaasan läänin koskevien tutkimustulosten mukaan muuttoliikekäyttäytyminen on varsin kiinteätä: 1800-luvun jälkipuoliskolla havaitut alueelliset erot vallitsivat vielä 1950-luvulla. Kaupunkitason vaikutusalueiden voimistuminen muutti kuitenkin muuttoliikkeen kuvaa olennaisesti 1970-luvun alkuun mennessä. Yleiseurooppalaisissa puitteissa puolestaan teollistuminen heikensi valtameren takaisten muuttokohteiden houkuttelevuutta 1930-luvulla. De Geer osoittaa myös, että mielenkiinto maastamuuttoa kohtaan on levinnyt samaan tapaan kuin uudistumisprosessi. Maastamuuton levinneisyudessa on kuitenkin kaikilla tasoilla ilmennyt häiriöitä: eräillä alueilla muutto on käynnistynyt odotettua myöhemmin ja toisilla sitä ei ole esiintynyt lainkaan. Nämä häiriöt näyttävät pääasiassa johtuneen yhtäältä tietojen välityksen ja omaksumisen fyysisistä ja sosiaalisista esteistä ja toisaalta eri muuttokohteiden kilpailunomaisesta vaikutuksesta. De Geer ryhmittelee vaikutusalueet yhtäältä kaupunkitason ja maaseudun sekä toisaalta aktiiveihin ja passiiveihin vaikutusalueisiin, jotka puolestaan ovat vallitsevien taloudellisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden tulosta. Etenkin maastamuuton osalta näyttää merkitystä olleen sillä, onko alueen maatalous laajenemassa vai taantumassa vai onko teollistuminen päässyt vauhtiin. Vaikutusalueet ohjaavat tietojen leviämistä, mikä taas suuressa määrin vaikuttaa muuttokohteiden valintoihin. Lisäksi De Geer osoittaa kielirajalla olleen huomattavaa vaikutusta suomalaisten muuttokäyt-

täytymiseen. Sangen huomionarvoinen on se hänen johtopäätöksensä, että muuttokohteen valinta on melko riippumaton liikkeellelähdön perussyistä.

Tässä käsitelty teos on pitkäjänteisen ja uutteran työskentelyn tulos. Idearikaudessaan se tarjoaa

monenlaisia virikkeitä muuttoliikkeitä ja niiden taustalla vaikuttavia tekijöitä selvittelevälle tutkimustoiminnalle.

Altti Majava

Simo Seppo - Pertti Toukoma: Ruotsin peruskoulua käyvien suomalaisten siirtolaisnuorten työhön ja ammatinvalintaan liittyvistä pyrkimyksistä. Väli­raportti II. Joensuun korkeakoulu. Kasvatustieteiden osaston selosteita ja tiedotteita N:o 10. Joensuu 1978

Raportti kuuluu osana laajempaan kansainväliseen tutkimusprojektiin, jossa empiirinen aineisto kerätään Saksan Demokraattisesta Tasavallasta, Unkarista, Suomesta ja Ruotsista. Ruotsia koskeva raportti poikkeaa siinä suhteessa muista, että tutkijoina ovat olleet suomalaiset ja tutkimuskohteena nimenomaan suomalaiset siirtolaisnuoret. Tutkimus on jatkoa Simo Sepon tutkimusraportille suomalaisten peruskoululaisten ammatin toiveista ohjauksen ja motivaatiotekijöiden kannalta. Ensimmäisessä osaraportissa on hahmoteltu ammatinvalinnan teoreettinen kehys osaksi käyttäen hyväksi empiirisen tutkimuksen antamia tutkimustuloksia. Tämän toisen väli­raportin lähtökohtana on sama teoreettinen malli, jossa kuitenkin tarkastelun pääasiallisena kohteena on mallin neljäs lohko, itse ammatinvalintaratkaisu, joka muodostuu kolmen muun lohkon, ammattia ja työtä koskevat tekijät, henkilön minäkuvaan ja persoonallisuuteen liittyvät tekijät ja yleisiin kehyksiin, elämänympäristöön liittyvät tekijät, yhteisvaikutuksena. Tutkimuksen tarkempina tavoitteina on selvittää sosiaalisen tilanteen merkitystä ammatinvalinnan kannalta ja koululaisten urasosiaalisatiota eli lähinnä vieraantumisen asetta. Tutkimuspopulaatiota käsitellään osaryhminä ja vertailuja suomalaiseen ja ddr-läiseen aineistoon on tehty. Tutkimuspopulaation muodostavat tässä kuten kaikissa muissakin osatutkimuksissa peruskoulun 5., 7. ja 9. luokkalaiset, jotka Ruotsissa on valittu 11 paikkakunnalta suomenkielen opetukseen osallistuvista suomalaisista koululaisista. Tutkimus on kyselytutkimus, jossa käytetty

lomake on lähes sama kuin ensimmäisessä väli­raportissa käytetty, kuitenkin joitakin muutoksia siihen on tehty.

Vaikka tutkimuksessa on todettukin, että suomalaisten siirtolaisnuorten ammatinvalintaratkaisuun merkittävästi vaikuttavat yhteiskunnan, vanhempien ja koulun yhteisfunktio, on tutkimuksen taustatekijöitä selvitellessä varsinainen koulun osuus, ammatinvalinnan luonteen selvittäminen jätetty varsin vähälle huomiolle. Kun vertailuaineistona on käytetty suomalaisia peruskoululaisia, olisi lukijalle hyödyksi myös tietää mahdolliset ammatinvalinnan opetuksessa ja ohjauksessa ilme­nevät erot, jotka voivat ratkaisevasti vaikuttaa myös vertailuryhmien eroihin. Toinen mahdollisuus olisi tietysti valita vertailuryhmä ruotsalaisista koululaisista.

Tulosten mukaan suomalaiset siirtolaisnuoret tuntevat huomattavasti paonhalua vanhempien ammateista. Tulosta on käsitelty yleisesti jakautumien avulla eikä yksityiskohtaisemmin kuten Suomen aineistossa. Suomenruotsalaisten nuorten toiveammattien lukumäärä oli jonkin verran pienempi kuin vastaavassa suomalaisaineistossa, mikä johtunee ympäristöä saatuja "ammattivirikkeiden" vähyydestä siinä suhteessa, että tutkittavien vanhempien ammattiskaala oli varsin suppea. Siirtolaispojilla oli toiveammattina asentajan ja sähköasentajan ammatit ja tytöillä hoito- ja huoltoalan ammatit. Toiveammattien valinnassa näkyi selvä sukupuoliroolijako, sillä oli vain kolme

alaa, joihin molemmat ryhmät tekivät valintoja, mutta näidenkin alojen sisällä oli selvästi nähtävissä roolijako.

Tarkasteltaessa suomalaisten siirtolaisten toiveammatin reaalisuutta suhteessa koulumenestykseen (menetelmää ei ole tarkemmin selvitetty) havaittiin, että tytöt ovat olleet tavoitteiden asettelusaan jonkin verran epärealistisempia kuin pojat. Suomen aineistoon verrattuna oli molemmilla sukupuolilla havaittavissa huomattavaa yliarviointia toiveammatin suhteen, mikä myös lisääntyi siirryttäessä elmmalta luokalta ylemmälle. Tarkasteltaessa mahdollista toiveammattiin pääsyä olivat Ruotsissa asuvat suomalaiset huomattavasti pessimistisempiä kuin Suomessa asuvat peruskoululaiset, ja pessimismi lisääntyi luokkatason noustessa. Merkittävää oli, että siirtolaisnuoret olettivat tietävänsä tulevasta ammatistaan yleisesti ottaen varsin vähän.

Suomalaisilla siirtolaisnuorilla esiintyi erittäin merkittävää halua sosiaaliseen nousuun verrattuna suomalaisen aineistoon. Tämä on tulkittu paineeksi päästä pois vanhempien ammasteista, mutta vertailussa ei kuitenkaan ole otettu huomioon suomalaisten lasten erilaista sosiaalista kerrostuneisuutta, vaikka eurooppalaisesti ottaen suomalaiset Ruotsiin muuttajat ovatkin suhteellisen hyvin koulutettuja.

Sukupuolien välinen ero ilmeni selvästi myös tarkasteltaessa syitä toiveammatin valintaan. Pojille tärkeintä oli palkka ja vasta sen jälkeen työn sisältö ja työolot. Tytöille taas työn sisältö oli tärkein valintaan vaikuttava tekijä ja tulojen suuruus oli vasta annetuista vaihtoehdoista viimeisenä.

Ei toivottuja ammatteja olivat perinteisten vanhempien ammattien lisäksi mm. lääkärin ammatti ja henkisen työn ammatit. Henkistä työtä vältettiin ilmeisesti sen realistisuuden pohjalta, että ammattiin on vaikea päästä, mutta lääkärin ammatin kartettavuudelle annetaan raportissa toisenlainen selitys, vaikka kuitenkin kysymyksessä saattaa olla ainoastaan ammatin vaikea saavutettavuus.

Ruotsissa kaikki keskiasteen koulutus tapahtuu lukiokoulussa, jossa on eri linjoja. Tytöt aikovat huomattavasti useammin teoreettisille linjoille, joilta on mahdollisuus jatkaa yliopistossa tai korkeakoulussa, pojilla taas olivat suosituimpia

lähinnä tekniset 2-vuotiset linjat. Luokittaisessa tarkastelussa on kuitenkin havaittavissa, joskaan ei suoraviivaista, vaatimustason laskua, pyrkimystä pääasiallisesti kaksivuotisille linjoille ja täten sen seikan reaalista toteamista, että koulumenestys on esteenä etenemiselle. Raportissa käy ilmi myös se huolestuttava piirre, että lähes joka viidennelle peruskoulun päättöluokalla olevalle on työ merkitykseltään vain välttämätön paha, mikä osoittaa vieraantumista yhteiskunnasta.

Vaikka onkin todettu, että siirtolaislapset ovat lahjakkuudeltaan normaalitasoisia tai vähän sen yläpuolella, tutkimus osoittaa, että heidät on saatu alistumaan vähempiosaisen kohtaloon yhteiskunnan taholta. Koulun merkityksen suuruutta on vaikea arvioida, mutta koska päättöluokilla olevat näyttävät olevan kaikkein alistuneimpia ja pessimistisimpiä tulevaisuutensa suhteen voi myös koulussa annettavalla ammatinvalinnan opetuksella olla vaikutusta suhtautumiseen tulevaisuuteen työelämää ajatellen. Onhan todettu, että Ruotsin yhteiskunta haluaa siirtolaisten jälkeläisistä vanhempiensa työn jatkajia tuotantoelämän kitkattomamman sujumisen takia.

Puutteena tutkimuksen seuraamiselle oli taulukoissa oleva epäselvyys, jakautumat eivät olleet aina samat, eikä puuttuvia tietoja tai muita vastauksia oltu taulukoitu. Taulukoinnissa ei oltu käytetty samoja menetelmiä kuin ensimmäisessä väliraportissa vaikka tämä olisikin ollut mahdollista ja näin jäi paljon vertailuaineistoa saamatta. Myöskään Ruotsin lomakkeessa olevia kaikkia tietoja ei oltu hyödynnetty. Paljon mielenkiintoista ja syventävää tietoa jää tutkimuksesta saamatta, koska analyysimenetelmänä on vain äärimmäisen yksinkertainen kahden muuttujan ristiintaulukointi, jossa mahdollista syy-yhteyttä toisiin muuttujiin ei ole pyritty kontrolloimaan. Olisi toivonut myös kiinteämpää teoriaosan ja empiiristen tulosten yhdistämistä, mikä oli nähtävissä ensimmäisessä väliraportissa.

On pidettävä erittäin hyvänä, että kyseiseen aiheeseen on kiinnitetty huomiota edes tällä perusteellisuudella, sillä meidän on todella oivallettava se, että on olemassa ns. kadotettu sukupuoli, jonka ongelmiin meidän tulee jatkuvasti enenevässä määrin kiinnittää huomiota, jotta mikäli mahdollista, asioihin saadaan parannuksia ennen kuin se on liian myöhäistä toisen polven Ruotsin siirtolaisten kannalta.

Arja Munter